

Izohaja vsak četrtlek. — Uredništvo in upravnništvo: Karl Marksa (preje Turjaški) trg št. 2, prilicje. — Naročnina za mesec 6, četrtletno 18 Din. — Dopisi se ne vračajo.

Štev. 33.

LJUBLJANA, četrtlek, 29. novembra 1923.

Lelo I.

Kapitalisti naskakujejo zadnje delavske pozicije! Rudarski zakon in štatut bratovskih skladnic.

Za enotno fronto vseh ročnih in duševnih delavcev.

Po štiriletnem svetovnem klanju, v katerem so ročni in duševni delavci po mestih in vaseh doprinesli velikanske žrtve v vseh pogledih, je bila moč in oblast kapitalistov, vključno temu da so med vojno neizmerno obogateli, spodkopana in njihova avtoriteta zrušena. Vsi, ki so se vrnili iz raznih front, so spoznali, da se niso borili za kakšne idealne cilje, da se niso borili za »domovino«, ne za »svobodo« in ne za »pravice«, ampak, da so šli le umirati in trpeli radi sporov med dvema grupama kapitalistov. Spoznali so, da sovražnik ni onkraj žičnih ovir in okopov, da so tam ravno tako zapeljani ljudje, ki trpijo, ker jih je v boj naglala skupina ljudi, ki je bogalela vsled borbe. Odkrili so pravega sovražnika in se obrnili proti njemu. Po vojni so naraščale delavske organizacije, zadobivale so na moči in vplivu in korakale so od uspeha do uspeha. Ročni in duševni delavci, združeni v enotni fronti, so prodirali in osvajali postojanke, za katere so se cela desetletja brezuspešno borili. Uspehi te ofenzive proletarijata so bili: 8 urni delavnik, bolniško zavarovanje je prišlo v roke delavstva, v podjetjih in delavnicah so dobili delavski zaupniki na vplivu, socialna zakonodaja se je boljšala, svoboda združevanja, govora in tiska si je proletarijat vzel, če tudi ni bilo to zadnjih zakonov. Temu enotnemu nastopu se niso mogli upirati niti podjetniki in plače in mezde so se tisti čas zvišale, delovni pogoji so se poboljšali. Vse to je bilo koncem 1918 in 1919 leta. Podjetniki in vlada so morali respektirati zahteve delavstva, ker delavske organizacije so bile močne in enotne, buržuazna kapitalistična organizacija — država, pa je bila še nekonsolidirana.

Buržuazija se je zavedala svoje slabosti, vedela pa je tudi, da tiči moč delavstva v organizaciji in enotnosti. Razcepili je bilo treba delavske organizacije in delavsko stranko.

S parolo nacionalizma si takrat buržuazija ni upala na dan, ker je ljudstvo še čutilo na svojih plečih, kam je prišlo med vojno pod to parolo. Nove delavske organizacije ni mogla ustanovljati, ker je tudi delavstvo vedelo, da je močno toliko časa, dokler je enotno. Kar kapitalistom ni uspelo med pošteni masami delavstva, jim je uspelo med tedanjimi koruptnimi delav. voditelji. V delavski stranki so se javili voditelji (Kristan Tone, sedanji milijonar in bankir, Prepeluh, drugi milijonar in prekupevalec), ki so pričeli varati mase: če hočemo svoj položaj poboljšati, moramo konsolidirati (utrditi) državo. Mase so nekaj časa verjele, žrtvovali so svoje interese interesom države (kapitalistične organizacije) in posledice tega konsolidiranja so se kmalu pokazale.

Buržuazija je v prvi vrsti konsolidirala vojaštvo, orožništvo in policijo, ki je prevzela zaščito interesov kapitala. V mezdih gibanjih so pričele odločevati puške in bajoneti, katere je buržuazija odvzela delavcem in kmetom.

Po teh dogodkih je delavstvo spregledalo in uvidelo, da ga je konsolidacija države oslabilila in ojačila buržu-

azijo. Zahtevala je, da se prekine s politiko sodelovanja z buržuazijo in volitve so pokazale, komu proletarijat zupa. 58 poslancev so dobili komunisti in 6 socialpatrijoti. Tako je bila izdana delavska enotnost, v času, ko so se kapitalisti pripravljali na protiofenzivo. Korupnost enega dela delavskih voditeljev je dobila del nezavednega delavstva in ko je buržuazija izdala »Obznanje« in pozneje še »zakon o zaščiti države« je mogla preiti sama v ofenzivo, ker je bila enotna proletarska fronta razcepljena.

Od leta 1920 se je položaj ročnega in duševnega delavstva skrajno poslabšal. V tem času, ko je draginja življenjskih potrebščin narasla za več kot 300%, se uradniške in železničarske plače niso zvišale niti za 50%, drugim strokam delavstva se ne godi boljše. Delovni pogoji se poslabšujejo iz dneva v dan. Kapitalisti se poživljajo na 8 urni delavnik in dela se po 10 in 12, ponekod po 14 in 16 ur dnevno. Pravice delavskih zaupnikov se skrčujejo, z bolniško blagajno, s pokojninskim skladom in z delavsko zbornico gospodarijo od vlade poslavljeni delavski laži-zastopniki. Vse to še kapitalistom ni dovolj, zato jurišajo na našo zadnjo pozicijo — na socialno zakonodajo.

Zveza industrijcev na svojih zborih sprejema resolucije proti zakonu o zaščiti delavcev, nastopa proti delavskim zavarovalnicam za bolezen in nezgode, proti pokojninskim zavodom. Vlada, pokorni sluga kapitalistov, ukinja dvojce ministrstev, listih, ki bi morali ščititi delavske interese. Ministrstvo za socialno politiko in za agrarno reformo hočejo ukiniti. Kako respektira vlada kapitalistične želje, vidimo iz uradniške pragmatike in železničarske, ki so primer pragmatik, kakršne ne bi smele biti. Reakcijske — suženjske.

Rudarski zakon se izdeluje po predlogih trboveljske premogokopne družbe in pristanskega rudarskega glavarstva, novi davki se nalagajo, pa ne na profite, ampak na nezadostne mezde in plače. Draginja raste, mesto povišanja mezd pa dobivajo uradniki in železničarji zelene listke, da so reducirani. Po novi pragmatiki ni nikdo definitiven, vsakdo lahko pričakuje, da bo vržen na cesto. Iz vsega tega se zamore videti, kaj hočejo kapitalisti. Ali bomo čakali in mirno gledali? Ne, čakati se ne sme, ni dneva več. Zamudili smo že mnogo, mnogo preveč. Zbirati moramo sile in moči, da se bomo uspešno mogli zoperstaviti jurišem kapitalistov. Imamo več organizacij, razcepljeni smo. Ločijo nas programatične in taktične diference. Vsi pa govorimo, da smo za izboljšanje obupnega današnjega stanja. V tem oziru smo si edini in to nas združuje. Kdor misli iskreno in kdor hoče resnično koristiti delavstvu in mu pomagati, ta bo delal na vpostavitvi enotne fronte proletarijata za obrambo delavskih interesov pred atako enotnega kapitalizma. Parola vseh proletarcev mora biti danes: Proti ofenzivi enotnega kapitalizma moramo postaviti enotno fronto ročnega in duševnega delavstva.

V Jugoslaviji se še do danes ni uredil socialno-politični položaj rudarskega proletarijata, ki ga je okrog 32 lisoč in ki predstavlja zlasti v Sloveniji še najbolj ustaljen del delavskega razreda Jugoslavije. Ureditev njegovega vprašanja je poleg reakcijskega režima v Jugoslaviji oviralo tudi pomanjkanje enotne rudarske organizacije za celo državo. Kajti od »Obznane« dalje je razredno organiziran rudarski proletarijat samo v Sloveniji, dočim ko je po južnih pokrajinah brez razredne strokovne organizacije in dela radi tega večinoma pod slabšimi delovnimi pogoji kot rudarji v Sloveniji in za isto plačo, ki je bila priborjena pred »Obznanje«. Rudarji na Hrvaškem so pa v velikem delu prišli pod vpliv Radičevcev, »Hrvaškega Radniškega Saveza«, ki piša rudarje za nacionalističnim šovinizmom in demagoštvom, medtem ko ni ukrenil nič resnega za izboljšanje njihovega bednega položaja. Radikalna vlada je poskušala ob zadnjem rudarskem štrajku v Sloveniji razbiti edino razredno rudarsko organizacijo v Jugoslaviji in potem prinesli reakcijski rudarski zakon, proti kateremu se bi rudarski proletarijat brez enotne razredne organizacije ne bi mogel postaviti uspešno nasproti.

In tak reakcijski rudarski zakon hoče sedaj radikalna vlada poleg drugih reakcijskih odredb spraviti pod streho. V rudarskem zakonu, predloženem po radikalni vladi, se jasno zrcali živa delavnost združenih kapitalistov in njihove vlade, ki gre za tem, da se pri nas socialnopolitična zakonodaja poslabša, da se socialna politika pravzaprav likvidira.

Za novi rudarski zakon je gospoda prepisala nekaj odredb iz stare predvojnne zakonodaje, deloma pa to zakonodajo še poslabšala. V odredbi o delavskem zavarovanju se govori o bratovskih skladnicah kot o samostojnih inštitucijah. Stare avstrijske odredbe o zavarovanju v bolezni, nesreči, starosti in invalidstvu so kljub svojemu nazadnjaštvu mnogo boljše kot sedanji zakon o zavarovanju, ki obsega zavarovanje samo v slučaju bolezni in ponesrečenja.

Jugoslovanska buržuazija ne name-rava kot je razvidno iz tega zakona) urediti delavnih pogojev rudarjev v okvirju splošne delavske zakonodaje, temveč hoče ustanoviti posebni rudarski urad — v Sarajevu in na ta urad prenesti skrb za vse rudnike, državne in privatne. In po tem rudarskem uradu v Sarajevu je dala izdelati dva vprašanja projekta o ureditvi rudarskega vprašanja: rudarski zakon in štatut o bratovskih skladnicah.

Rudarski zakon je največ prepisan iz starih zakonov, v več točkah direktno nasprotje zakonu o delavskem zavarovanju in gotovim določbam štatuta o bratovskih skladnicah.

§ 123. rudarskega zakona se glasi: Delovni čas znaša 8 ur dnevno in se more izjemno podaljšati na 12 ur. § 103. pa pravi: vendar ne sme faklični delovni čas prekoračiti 10 ur. Jugoslovanska buržuazija hoče torej na vsak način podaljšati delovni čas v rudarstvu na

12—10 ur, odpraviti 8-urni delavnik. V dosedanjem splošnem delavskem zakonu pa se glasi, da se sme delovni čas podaljšati največ za 1 uro nad delovnih 8 ur.

Po § 132 se lahko odpusti rudarja brez prejšnje napovedi, če se »nečestojno obnaša« proti delodajalcu in njegovim družinskim članom. Rudar bi se potem lahko odpuščalo po svobodni volji podjetnikov in rudar se ne more nikjer proti temu pritožiti.

§ 122. pravi, da se ne sme sprejeti v rudarsko službo delavca, če ni po predpisih končal svoje službe. Tako bodo podjetniki uganjali persekucije nad delavstvom poleg kontrole po oblasteh.

§ 129 predvideva disciplinarne kazni: »V službenem pravilniku vsebovane sumarične mesečne plače ne smejo znašati polovice mesečnega zaslužka dotičnega delavca.« Po novem rudarskem zakonu se bo torej po samovolji podjetnikov odrgalo plačo rudarju skoro za pol meseca, kar pomenja brezprimerno gladovno kazen.

Zavarovanje otrok je prav za prav po tem projektu odpravljeno. Novi zakon dovoljuje zaposlenje v rudarstvu otrokom z 12. letom!

Torej same slabše odredbe, kot jih pa vsebuje splošni »zakon o zaščiti delavcev.«

Štatut o bratovskih skladnicah vsebuje bolezensko, starostno, invalidno in zavarovanje v ponesrečenju. Zavarovanje naj bi se vršilo še naprej ločeno od splošnega delavskega zavarovanja. Največja zavarovalnina dosega danes zaslužek 40 Din. Ta zavarovalnina najvišja, čeprav lahko zasluži v rešnici 80—100 Din dnevno.

Invalidsko penzijo bi mogel dobiti rudar šele po 35 delovnih letih v višini 80% zagotovljene svote, torej v najboljšem slučaju 32 Din dnevno. Z vsakim letom po 35 službenimi leti se zmanjša invalidska penzija za nadaljna 2 procenta. Kdo pa more pod temi delovnimi pogoji služiti 35 let? Materijalno pomanjkanje pri zavarovanju v bolezni in ponesrečenju je še večje kot pri splošnem delavskem zavarovanju.

Konferenca rudarjev v Brodu na S., katero so sklicale delavske zbornice, je oba projekta odklonila. Na to konferenco so bili povabljeni tudi parlamentarni poslanci, ki pa na konferenco sploh niso prišli. Seveda, gospodje klerikalci imajo čas le za Koroščevo avtonomijo in katoliško vero, ne pa za rudarje. To naj si zapomnijo rudarji, ko bodo ti gospodje prišli agitirati za svoje kandidate. Klerikalci pač poročajo, da velja za delavca »krščansko načelo: »Moli in delaj!«

Rudarji, vsi na noge proti temu reakcijskemu rudarskemu zakonu. Delajte radi tega na upostavitvi enotne razredne rudarske organizacije!

Sestanek ljubljanskih zaupnikov N. D. S. J. je vsako sredo ob pol 8. uri zvečer v »Delavskem domu.«

Rudarji pred volitvami obratnih zaupnikov.

Trboveljska družba hoče prav povsod urediti tako, da bi bilo njeno gospodarstvo nad rudarsko maso čim irdnejše, čim trajnejše in dobičkanostnejše. Ne ustraši se nobenih zaprek, saj je znan izrek, da se kapital ne ustraši niti večal, če znaša profit 100%. Po udušeni stavki je odpustila rudarske zaupnike in funkcionarje, misleč, udari pasirja in ovce se razkrope. Prišlo jim je na misel, čas je, da se vršijo volitve obratnih zaupnikov, zdaj, ko so najboljši ljudje na cesti, zdaj, ko ne bo nobenega odpora. S temi volitvami obratnih zaupnikov si hoče pridobiti Trboveljska družba take zaupnike, ki ji bodo poslušni in ponižni hlapci. S temi volitvami hoče izigrati delavske interese še desetkrat bolj.

Rudarsko delavstvo se mora zavedati, da se gre za njihove najprimiljivejše

pravice in mora prekrižati Trboveljski družbi ves njen račun. Rudarji morajo gledati, da se pri volitvah izvolijo za zaupnike oni, ki se nočejo udali, ki so zvesti bojevniku delavskega reda in ki so pokazali svojo revolucionarnost in poštenost v neštetih prilikah in zlasti pri zadnji rudarski stavki. Rudarsko delavstvo naj pri teh volitvah pokaže, da ne odjenja od svojih zahtev, da noče kloniti in da hoče nadaljevati borbo. Te volitve naj bodo dokaz, da oslonejo rudarji še vnaprej v bojni vrsti in da se ne ločijo od svoje Zveze rudarskih delavcev.

Napačno bi bilo, če bi se razredno-zavedni rudarji ne udeležili volitev in mirno pustili, da se izvoli kdorkoli. Toda ne samo napačno, nego bi bilo tudi usodno. Strokovna organizacija je vsled stavke kolikor toliko trpela in najji je treba polni in sredstev, da se to popravi in nadomesti. Mnogo zamorejo k temu pripomoči tudi obratni zaupniki, oziroma obratni svedi. To so organi vseh delavcev, organiziranih in neorganiziranih,

ki vživajo zaupanje in podporo celokupnega delavstva. Ti organi, te organizacijske oblike se je treba posluževati mnogo bolj, kakor se jo je dosedaj. Mišljenje mnogih je namreč, da je strokovna organizacija strahovito važna in tako važna, da je kratkotamo nenadomestljiva, da je edino ona poklicana boriti se za gospodarske interese delavstva in voditi boje, štrajke i. dr. Vendar to ne more držati in praksa nam dokazuje, da temu ni tako. V Nemčiji n. pr. so mnoge strokovne organizacije v rokah socialdemokratskih birokratov in so se spremenile v direktno kontrarevolucionarne organizacije, dočim ko so ravno obratni svedi postali revolucionarni organi delavskih mas in so pričeli voditi vse politično in gospodarsko gibanje. In baš obratni svedi so s svojo akcijo uspeli, da vržejo Cunovo vlado pred par meseci.

V Jugoslaviji pa živimo v razmerah, ko so delavske organizacije slabotne in ne morejo premagati kapitalistične na-

vale ali jim vsaj dati zadoslen odpor. Zato se moramo poleg strokovnih organizacij oprijeti drugih organizacijskih možnosti, ki napravijo našo borbo uspešnejšo. Ena taka možnost so baš obratni svedi, obratni zaupniki. Zakon o zaščiti delavcev jih predvideva in zakonska podlaga tem zaupnikom pomeni v današnji dobi precejšnjo prednost. Vrhulega je ta organ delavskih množic tako enostaven in elementaren, da ga nikaki zakoni ne morejo popolnoma zatreti. Gibanje obratnih svetov lahko pošlano mogočno gibanje, ki, naslanjajoč se še na druge organizacije, lahko delavstvu mnogo pripomore k uspehu, ki pomnoži njegov odpor, poveča njegovo aktivnost in bojno sposobnost. Najjasnejši dokaz za to je Nemčija in Češka.

Rudarji naj se vsega tega zavedajo. Udeležiti se morajo polnoštevilno volitev in pri volitvah izpričati svojo voljo in povedati Trboveljski družbi:

Mi smo lačni, mi ne odnehamo, mi hočemo kruha in svobode!

K.

Politične vesti.

Demonstracije opozicijskega dijaštva v Beogradu. — Ostri spopadi z grožnjivost. — Številne aretacije. — 29. novembra se je sklical v Beogradu inicijativno komunistične akademske udine shod celokupnega opozicijskega dijaštva (komunisti, republikanci, zemljoradniki) v veliki dvorani hotela »Slavija«. Shod je bil sklican v svrhu protestne proti terorističnemu režimu v Bolgariji. Zborovanje pa je policija prepovedala že v soboto. Kljub prepovedi se je zbralo nad 1000 akademskih omladine, ki je sklenila, da kljub vsemu održi shod. Zemljoradniški poslanec Lazarić je otvoril zborovanje. Navzoči policijski komisar je opozoril zborovalce, da je shod prepovedan. Zbor je zahteval pismeno prepoved, na kar je policijski komisar pozval v dvorano pripravljeno policijo in žandarmerijo, ki naj bi z brutalno silo razgnala zborovalce. Zborovalci so se postavili žandarmeriji v bran, žandarji so rabili bajonete, zborovalci pa mize in stole. Žandarji so začeli biti mladino s puškimi kopiti in po hulem boju se je morala mladina umakniti. Ali pred hotelom »Slavija« je bilo že zbrano številno delavstvo, solidarno z opozicijsko akademsko mladino. Tej sili ni bila več kos žandarmerija, kateri je prišla na pomoč konjenica (en eskadron). Bilo je ranjenih več policajev in zborovalcev. Žandarji so aretirali 70 demonstrantov.

Zvečer je hotela mladina održati isti shod na univerzi. Žandarmerija je zasedla vse vhode v univerzo, pri čemer je prišlo do ponovnih spopadov med žandarji in akademiki.

to izgleda svoboda zborovanja

pod današnjim reakcionarnim režimom, ki ne dovoli protestirati niti proti krvavemu terorju bolgarskih fašistov in socialistov, ki so doslej po njihovem lastnem priznanju pomorili že nad 18 tisoč delavcev in kmetov.

Sestanek male entente.

6. in 7. januarja se bo vršila v Beogradu konferenca male entente (Jugoslavija, Rumunija, Češka itd.). Gospodje bodo skovali nove reakcionarne načrte proti delovnemu ljudstvu.

Stipica Radić postaja vedno bolj »mirotvoren«.

Ko jo je Radić popihal v Anglijo, je farbal svoje kmete, da jim bo iz Londona prinesel v torbi hrvaško republiko, v svojem žepu pa funte šterlinge. Mož je pošiljal dolga pisma v svoj list »Slobodni Dom«, preko trideset pisem je že napisal svojim bralcem, a hrvaške republike še ni bilo, ampak angleška vlada mu je nasprotno zagrozila, da bo moral zapustiti Anglijo kot »nadležen tujec«. Mesto hrvaške republike grozi torej Anglija z izgonom predsednika hrvaške republike Tragi-komično, kaj ne. In v tem strahu se je Radić zopet »poboljšal« s tem, da se je zatekel k materi katoliški cerkvi in začel hvaliti slovenske klerikalce in njihovega Korošca, ki ga je imenoval na nekem svojem shodu na zagrebškem sejmišču »papa«, Kranjce pa — margarce. — Kdaj se bodo prepričale zapeljane kmelske množice, da Radić in Korošec s svojo republiko in avtonomijo lovita ljudi le na limanice in da ne mislija niti malo resno na uresničenje svojih parol in da potem samih volitev in londonskih pisem kmet ne more nik-

dar priti do osvobojenja? — Rešitev je edino le v revolucionarnem boju rano ob rami z delavstvom pod okriljem edine stranke delovnega ljudstva Jugoslavije, NDSJ.

Pašić zopet zdrav. — Burne seje finančnega odbora, v katerem se razpravlja o državnem proračunu, so prišle do svojega konca. Francija je dala Jugoslaviji 300 milijonov frankov za nabavo kanonov in municije — in Pašićeva »bolezen« gre zopet na bolje... Zagonceni je ovaj Pašić, kajne?

Orjunaši so dobili pred mariborskim sodiščem po 6 mesecev zapora.

V Mariboru se je vršila sodna obravnava proti Orjunašem, ki so svoječasno izropali Cirilovo tiskarno v Mariboru. Orjunaši so dobili po 6 mesecev zapora.

Sodniki grozijo z izstopom iz državne službe.

25. novembra se je vršila v Beogradu konferenca sodnikov iz vse države. Sklenili so protestno resolucijo proti uradniškemu zakonu in odredbi o razvrščanju sodniškega osebja. Če se zahteve sodnikov ne izpolnijo, prejšijo sodniki, da bodo prisiljeni zapustiti državno službo. Minister Trifunović jih je tolažil, da bo »vodil računa« o njihovih zahtevah, »v kolikor bo to mogoče«.

Profi Wranglovcem.

Nasilja in rovarjenja Wranglovcev postajajo v vsakim dnu očividnejša. Wranglovci so skoro država v državi Jugoslaviji in Bolgariji. To pa menda tudi radikalci ni več všeč in nameravajo razorožiti vse Wranglovce in izgnati vse one, ki so na sumu, da vzdr-

žujejo lajne zarolniške zveze z reakcionarnimi organizacijami v Münchenu, Pešti, Berlinu. Radikalci zahtevajo tudi od Bolgarije, da razoroži Wranglove čete, ki se nahajajo na bolgarskem ozemlju.

V znamenju reakcije. — Ukinjenje samouprave občin.

Srbska buržuazija, ki je s pomočjo JDS in NSS ustvarila in udeležila zakon o zaščiti države, pripravlja sedaj nov »zakon« o samoupravi mestnih občin kraljevine SHS.

Zakon o zaščiti države, železničarska in uradniška pragmatika, teror nad rudarji, boj proti univerzi, to so one slopnice, po katerih prvi Jugoslavija navzdol v čase ruskih Romanovih in nemških Raubritterjev.

Sedaj se vrši napad na avtonomijo mestnih občin, temu bodo sledile kmelske občine in vse kulturne pridobitve, dokler ne prijadramo v one zlate čase, ko bo mesto samoupravnih in političnih institucij dirigiral javno življenje žandar s puškinim kopitom, za naše duševno življenje pa bo skrbel dolgoletni pop z monštranco v roki. Evo ti, bré, centralizma in sv. cerkve, evo ti ujedinjenje vseh treh narodov v velikem žepu Pašićevih Radelov.

Da bo slovenski proletarijat spoznal nakano korupcije srbske buržuazije, ki v glavnem teži za tem, da uniči izraz njegove svobodne volje, bom citiral najglavnejše točke iz tega — znamenitega zakona.

Glava III., čl. 18. obravnava, kdo ima pravico biti izvoljen v občinski svet: »Članovi gradskog odbora mogu biti u isto vreme gradski liferanti ili preduznici.« Na slovensko prestavljeno se

LISTEK.

V. Panin.

Pokora*.

Ko smo šli prvič orat, sem jaz vodil konje, in on je orat, brazde so se rezale globoko in temno, kot bi bile prevlečene z niho. Plug se je gibal lahno in okretno in če sem se ozrl od časa do časa po dobrem človeku, sem zagledal njegov mirni obraz in zapazil kako se brez napora oprijema ročaje in brez truda vodi plug. Mislim sem, to delo ne more biti težko. Ko sem pa stal sam notranje razburjen in bojazljiv za plugom, se je pričela cik-cak črta; pri ovinkih se mi ni nikakor hotelo posrečiti, da napravim s plugom novo brazdo.

Potem mi je dejal dobri človek: »Ali naj jaz napravim sedaj eno, dve, brazdi, dobri človek? Vodi ti konji Skro, opoldne, bomo izpregli, uboge živali so vendar trudne!«

Hvaležen sem mu, kajti po dolgem naporu so moje roke popolnoma otrpnile, v prstih ni več ne čutil in če bi še dalje orat, bi sicer iz neopravičenega sramu molčal, ali kaj dobrega ne bi nastalo iz tega. Medtem ko jaz vodim konje in zrem v fla, podé raznovrstne čudne misli po moji glavi; ne morem se jih iznebiti, molijo me, da bi jih odpodil; ali ne posreči se mi, iznebiti se jih...

* Tu prinašamo izvlečke iz romana istega imena izpod peresa znanega V. Panina. Panin slika tu boj dveh svetov. Ljudje ruske vasi doživljajo v svojem delu, svojih pogovorih, v svojih malih in velikih bojih, v veselju in radosti usodo svetovno-zgodovinskega pomena.

Z globokim srčnim ganjenjem mislim na dobrega človeka. Od trenotka, ko živimo v komuni, nismo nikdar ločeno delali, vedno smo bili skupaj... Kako je to? Sam ne morem razumeti. Ali nas ne bi morala pisarna komune pri delu ločiti? Včasih sumim o dobrem človeku, da je on sam zaprosil za to predsednika komune... Čudim se njegovemu potrpežljivemu človeškemu nežnemu čutu in si čisto ubijam glavo nad tem: »Ja, za božjo voljo, odkod ima to? To ni nikak zunanji sijaj, nobena salonska pravila... Nel...« — stresam z glavo v odgovorjanju na svoje lastne misli — za tem tiči nekaj drugega! In rad bi prodl v tajnost tujе duše; ta človek mi zato postaja drag, ker ga obdaja ta nepojmljiva skrivnost.

— Okrog poldneva sva izpregla konje; gobci so bili mokri od znoja in težko so dihal. Medtem ko ohram s kunjjo znoj z vrsti in prednjih nog, vdihavam ta težki, posebni vzduh konjskega potu. Prej ga nisem mogel prenašati, slabo mi je postalo po njem, sedaj pa, v svežem pomladanskem zraku mi je jako prijeten, omamen. Veselo drgne konj svoje široko čelo ob moje prsi, kot bi nestrno prošil za krmo. Z obema rokama ga božam preko oči. Dobri človek dela isto z drugim konjem. S skrivnimi pogledi ga opazujem, on pri tem ves čas nekaj tiho in nežno mrmlja v brado. V vsakem njegovih gibov pride toliko blagohojnosti in ljubezni do živali do izraza, in zdi se mi, kot da se mu radostno smeje konj, za katerega on skrbi.

— »Brez šale, ti božja žival. Ja, ti hočeš gotovo že jesti. Saj te poznam! Počakaj samo, takoj ti obesim vrečo za krmo!« — in proti meni obrnjen reče v tonu skrbnega kmeta:

»Kako sta vendar oslabiljena najina konjal Olej, rebra jima lahko prešlejeval! Delo ni

lahko; za konja je pomlad najtežji čas in ti sam veš, kako slabo, suho krmo imamo.«

Dokoder seže oko v daljino, so povsod naokrog polja oblita s solncem in lahno izparivajo v pomladanskem vzduhu, ki se razprošira nad vsem kot prosojni pajčolan. Jasno in pomladansko sije nebo in zdi se, da se njegova modrina greje v življenje izžarevajočih žarkih aprilskega solnca. Naokrog po poljih se črtajo tu in tam temne postave delavcev. Kako majhne, kako ničevne so v primeri s to molčečo razproštrto zemljo, ki nudi vročim, plodnim solničnim žarkom kot žena svoj močne prsi... dočim ko smešno majhni ljudje grebejo, se gibljejo in zadajajo z globokimi, temnimi brazdami rane nedolaknjenim prsim matere zemlje...

Sedim in mislim: Ali jo ranimo, ali oživljamo? Tudi tu zadenemo na eno ugank življenja... Če pustimo zemljo nedotaknjeno, bo od nje do drugega konca obraščena s slepno travo in grmičevjem in njeno lice bo v suši razbrzdano od globokih brazgotin... in neprijazna, nedomača bi bila zemlja, nad katero bi vela taka puščavna divjost... Kakor hitro se pa dotakne svetlo jeklo in mogočna roka ničevnega človeka zemlje... ali sploh ne roka, temveč misel... ne vem... ali roka in misel istočasno... tedaj se pokrije mesto z divjimi travami z žametno mehkim, zelenimi livadami, z vrstečimi se progami žitnih polj... in človeško življenje pričinja poganjati klasje, zoreti... In ona, vlažna mati zemlja redi s svojimi prsmi milijone ljudi, blazi njihovo bol, lajša njihovo trpljenje... — Da, — mislim, — in vendar rani človek prsi zemlji! Kako naj se to pojasni...

— »Moraš vendar jesti svoj kruh, dobri človek!« Glas dobrega človeka pretrga nit

mojih misli. Prav ima; pričel sem lupiti kuhan krompir, pri tem se zamislil in pozabil na svoje misli.

— Duh sveže razorane, po solncu razgrete zemlje se močno čuti v zraku, iz polnih prsi ga vdihavam, zdi se mi, kot da prodira v vse luknjice mojega telesa, kot bi bilo vse moje biče prepojeno z vzduhom zemlje, in čutil se kot sina zemlje... in postane mi tako dobro pri duši ob tej zavesti... tiho se smejim, brez vzroka...

— Ali nisi ti, vlažna, skrivnostno molčeča, ti mati, ona, ki si zvezala nas vse? ... Ali nas nisi tu zbudila k življenju in nas rešila? ... Ali nisi ti tista, ki radevoljno sprejemaš v svoj objem vse trpeče, brez pola in cilja blodeče, pod težo življenja propadajoče... To prvič v svojo zavest prodira joče čuvstvo s ezasaja ko! kot globoko v mojo dušo...

— Dobri človek spi nedaleč od mene; zleknil se je po zemlji. Pod glavo je dal kepo prsti, na njo svojo mehko raztrgano kapo. In on spi mirno, njegovo dihanje se jedva čuje, zaprte oči dajejo njegovemu obrazu čudovito žalosten izraz. Gledam ga in ne morem najti lahkega smrtnega pečala, katerega daje spanje obrazu vsakega človeka... Spanje je vendar vsakdanja oblika smrti, je začasna kratka smrt... Bela, dolga brada se dotika s svojimi konci zemlje... kot bi zrastle iz nje. Od časa do časa zatrepeče v koku usnjen, s tem poslano njegov obraz bolj živ, dobrostrčen, malo tužni izraz pa ne izgine niti za trenutek z obraza, kot bi tudi v spanju dalje predel svoje nežne, človeško-zemeljske govorbe... in tako sraslo rad bi prodl v globino njegovih misli. Ugankapolni človek, ugank polna duša!

(Dalje sledi.)

pravi: »Prihodnji občinski svet bo obstojal iz samih liferantov, ki bodo ob enem naznačali tudi cene svojemu blagu.« Ti zastopniki proletarskega dela mest si bodo na enostaven način kupovali svoje mandale v občinskem svetu.

Nadalje razpravlja zakon o volitvah, skrinjicah, o policijski asistenci pri volitvah itd. Potem govori o pravicah obč. sveta in o gradskem poglavarstvu, kjer ima glavno in končno veljavno odločilno pravico gospodin minister unutrašnjih poslov. Gospod minister imenuje namestnika župana (čl. 86.), gospod minister odobrava in ne odobrava slatut uradnikov pri občini, on sam določuje plačilno shemo, sploh bo g. minister poskrbel, da bodo vsi mestni uradniki verni in udani podložniki radikalne eshaezije. (čl. 87., 88.).

Najvažnejše poglavje pa je šesto, čl. 89., ki se glasi: »Na čelu splošne uprave v mestnih občinah stoji veliki župan.« Čl. 89.: »Mestni veliki župan se imenuje s kraljevskim ukazom na predlog ministra notranjih del z odobrenjem ministrskega sveta.« Torej časi Hribarjev, Lukanov se zopet bližajo. Časi terorja poedincev, kupljenih od vlade, z davki in krvjo proletarijata se nam obetajo tudi v mestnih občinah. Ko bodo razni Hribarji, Lukani in drugi slovenački radikali sili in bogali, pridejo nas osrečevati razni Zaradoviči iz Beograda — iz Meke slovenskih demokratov in liberalcev. To bo veselje v laboru ljubljanskega Izraela, ko bodo tako blizu vira raznih sv. Sav, koncesij in drugih lakih posledic velikožupanovanja. Pa naj še eden reče, da nismo osvobodjeni od vseh pridobitev iz prejšnjih časov! Pravice mest. velikega župana so sledeče: Mestni veliki župan vrši nadzor nad delovanjem občinske samouprave (171717) in nad javnim delovanjem, ki spada v krog mestnega poglavarstva. Njegova dolžnost je, da zahteva vedno kadar smatra za potrebno, najmanj pa dvakrat na leto, revizijo vsega dela. On sme na poziv posameznih ministrov in tudi po lastni inicijativi predpisovati županu bližnje naloge in zahtevati od njega informacije, sploh izvršuje vse pravice in dolžnosti, ki mu jih nalaga zakon.« (čl. 93.). Nadalje: »Mestni veliki župan ima pravico sklicavati seje obč. sveta in jim predsedovati, nima pa pravice glasovanja. Za mestnega velikega župana smejo biti imenovani samo diplomirani pravniki, ki so že služili najmanj 15 let v državni službi.« Amin.

To je začetek in konec svega zakona o samoupravi mestnih občin. Da bodo veliki župani v mestnih občinah samo diplomirani radikali s 15 letno prakso v državni korupciji je popolnoma jasno. Da bodo samo oni sklicevali seje obč. sveta in jim predsedovati, je še bolj jasno. Da bodo končno ti gospodje veliki župani predpisovali delokrog celotnemu svetu z županom (ta majhnim skupaj, je pa nadvse jasno.

Sedaj naj določijo še uniforme (recimo take kot jih imajo žandari v Makedoniji) za vse obč. svetnike in ta male župane, vslopnino k sejam obč. sveta: »vo ti moderno, čisto nacionalno, jugoslovansko marionetno gledališče.

In izpolnila se bo želja »Slov. Narodas«, »Jutra« ter njihovih šlabov: ne bo več akcijskih odborov, klubov Neodvisne stranke, nobenih »komunističnih« odsekov, ampak en sam veliki župan z batino v eni, s cvenkom v drugi roki. Ostanje kvečjemu še kak bar v Emoni

ali pa v kleli v Zvezdi, kjer se pod zvoki prisnih ciganskih muzik in po želji še bolj prisnih ljubljanskih »Well-damen« boše dirigirala občinska politika. Seveda do onega časa, ko se bodo proletarijatu odprle oči in zaprle pesli.

Da bodo pa prav vsi zadovoljni, se boše vsa uprava z uradniki vred poddržala. Čl. 153 pravi: »Vsi mestni uradniki in nastavljeni se prevedejo z dnevnim sprejetjem tega zakona na razpoloženje za eno leto, kadar pa mine »ovaj« rok, se ž njimi postopa onalogo z zakonom o državnih uradnikih in nastavljenicah.«

Eno leto na razpoloženje in kadar mine ovaj rok, oslancejo samo še zanesljivi elementi, to se pravi, oni, ki bodo imeli legitimacije z brado Nikole.

Roka korupcije belgrajske porodice sega tudi že po samoupravi občin, iz kalerih hoče ustvariti glavno agencuro policajradikalnega režima in veliko korito za velike župane in njemu podobne dvonožce. Vse drugo oslance po starem. Davki in drugo je dolžnost občanov — veselje, pojedine, pa od boga poklicanim. Uradništvo, obglavljeno in poddržavljeno, bi pa delalo flako za revne pare in s praznimi želodci. Za mestnimi občinami pridejo kmečke.

Ali naj mi čakamo z upognjenimi hrbti na ta nov udar? Ali naj molče sprejmemo nove okove, ki nam jih nalaga zbesnela srbska reakcija?

To je zadnji uspeh klerikalne »opozicije«. Delavci in kmetje, zapomnimo si ta nov »veliki uspeh« klerikalne politike in s trnimo se pod praporjem naše NDSJ!

Premeščanje železničarjev. — Ministrstvo za promet in »samoobračaj« je sklenilo, da se ima smatrati vsa premeščanja železniških uslužbencev kot premeščanja na lastno prošnjo, a ne po potrebi službe, tako da oni, ki se selijo, nimajo pravice na krije selivnih stroškov po železniški upravi. Sedaj se bo premeščilo železničarjevo družino kam v Makedonijo in premeščeni železničar bo moral nositi vse ogromne selivne stroške, če ne bo hotel biti odpuščen iz službe. — Ali so take odredbe mogoče še drugje kot na reakcionarnem Balkanu?

Aktivnost državnih železnic. — Državne železnice v Jugoslaviji so imele v letu 1921/22 881 milijonov 396.098 Din izdatkov, a dohodkov 1 milijardo, 133 milijonov 563.293 Din. V letu 1922/23 so znašali izdatki 985 milijonov 721.683 Din, a dohodki 1 milijardo 169 milijonov 774.946 Din. To pomenja čistega dobička 181 milijonov 53.262 Din ali 18%. Za železničarje pa seveda »nema para«, dokler ne bodo železničarji z bojem močne organizacije prisilili vlado, da najde zanje »pare«.

Kdo naj prihaja na radikalska zborovanja? — 12. l. m. je imel radikalski minister Srskić shod v Brezi. Shod je bil zelo slabo obiskan, čeprav je izdal »komlarski« predstojnik sledeči oklic: »Vsi knezi in muhtari okraja visokega, vsi, ki imajo orožne liste, in ki imajo kaka dovoljenja kakor tudi vsi, ki so zaposleni v državni službi, morajo priti na shod, a ako kdo ne pride, bo izgubil vse, kar ima: kneževsko čast, orožni list, službo.« — Menda ni potreben noben komentar za nečuvno radikalsko korupcijo.

Dogodki se razvijajo torej popolnoma drugače, kot so si zamišljali meščanski in malomeščanski parlamentarni »kulisenšbarji« od Stresemanna do socijaldemokratov.

Tudi na zunanjem političnem polju se bližajo za Nemčijo odločilni dogodki. Slinnes je podpisal na svojo roko pogodbo s Francijo, kot smo mi vedno predvidevali, nemška veleindustrija hoče s tem končno kapitulirati pred francoskimi imperijalisti, samo da ohrani svoje ogromne profile. Vodilne ententne sile so si edine v eni stvari. V pogledu vojaške kontrole nad Nemčijo in v pogledu povratka bivšega nemškega prestolonaslednika obsojajo držanje dosedanje nemške vlade.

Stresemannova vlada je pred svojo demisijo priznala, da ne ve izhoda iz današnjega položaja Nemčije. Tega izhoda ne bo vedla nobena vlada, ki bi še nasledila Stresemannovo kajli položaj v Nemčiji je tako dozorel, da ne more zadovoljiti nemškega delovnega ljudstva niti kaka kolebljiva vlada, niti vojaška diktatura. Nemška buržuazija ne ve izhoda, nemški proletarijat se pa pripravlja na izhod, internacionalni proletarijat ga bo moral pri tem podpreli...

Češka buržuazija se razburja nad naraščajočo močjo komunistov.

Kot smo že zadnjič poročali, je započela komunistična stranka Češkoslovaške z močnim gibanjem obratnih svetov. Češki meščanski časopisi opozarjajo na to nevarnost za buržuazijo ter pravijo, da bo komunistična stranka Č. S. R. s centraliziranjem obratnih delavskih svetov stvorila organ zastopnikov delavstva, delavski parlament v nasprotju z meščanskimi. Ta parlament bi v ugodnem ireniku prevzel oblast v svoje roke kot predstavnik delavskega razreda Češkoslovaške. — Ta strah češke buržuazije pred gibanjem obratnih svetov jasno dokazuje poleg nemškega zgleda, da predstavlja v današnjem položaju gibanje obratnih svetov največjo revolucionarno silo delavskega razreda.

Za gladojučo proletarsko Nemčijo.

POMEN GLADOVNE POMOČI ZA NEMČIJO.

Lakota se plazi po proletarskih predmestjih Nemčije, silno polagano izumiranje mas se je pričelo v Nemčiji. In ta beda v Nemčiji ni nikak revolucionarni faktor, temveč tira mase v obup in ne v boj za socializem. Mnogo jih napravi za žrtev nacionalistične-antisemične demagogije, tira jih v brezsmiselne revolte in plenjenja in s tem pred puške policije in vojske, ali ne dela jih za zaveštni, disciplinirane borce za zmago proletarske stvari v Nemčiji. Vrsle lumpenproletariata se množe radi tega strašnega naraščanja glada.

In če imamo vse to pred očmi, se zavedamo ogromnega političnega pomena pomožne akcije, ki jo je započela za Nemčijo Internacionalna Delavska Pomoč. Internacionalni proletarijat ne podpira nemških proletarcev samo iz človeškega čula. Proletarci ostanejo tudi v pomožni akciji proti lakoti, da se ohrani nemškemu proletariatu predpogoj za njegovo zmago, da se litiki in revolucionarji. Danes gre za to, ohrani sile proletarskega razreda Nemčije. Njegovo telesno kot duševno silo, samozavest in zaupanje v solidarnost delavcev vseh dežel. Z resnično pomočjo svetovnega proletariata se bodo nemški delavci najbolj uverili, da ni socializem nobena pobožna želja in nobena fraza, temveč realnost, da v resnici obstoja internacionalna solidarnost, enakomisleči proletarski borci v vseh deželah sveta.

NADALJNI USPEHI GLADOVNE POMOČI ZA NEMČIJO.

Češki proletarijat je imel pod vodstvom komunistične stranke javne shode po vseh važnejših mestih in na teh shodih se je soglasno izrekel za pomoč nemškim delavcem: Praga sama je dala doslej 2 tona (2000 kg) žita. Zbralo se je 14.000 dolarjev. Akcija se nadaljuje v polnem teku.

Francoski proletarijat je poslal doslej 20.000 frankov in en živilski transport.

Španija in Italija — nov sredozemski blok.

Te dni je bil sprejet v fašistovskem in papeškem Rimu z vsem pompom španski kraljevski par in vojaški diktator Španije general Primo de Rivera. Ves pomp in manevri italijansko-španske mornarice na morju so imele namen, pokazati imperialistični Franciji in Angliji, da sta upostavili vojsko zvezo fašistovska Italija in Španija, ki ječi pod vandalskim terorjem vojaške diktature, katero blagoslovja katoliška cerkev... Vse »svečanosti« so imele pokazati, da se bo italijanska in španska buržuazija združeno borila proti imperialističnim težnjam francoske in angleške buržuazije na Sredozemskem morju, da je Italija dobila novega zaveznika v boju proti balkanskim državam, Jugoslaviji in Grčiji.

Zanimiv je tudi govor španskega kralja, ki je dejal, da je položil na njegovo glavo kraljevsko krono Kristusov naslednik, papež. Bog je torej postavil po svoji božji volji vojaško diktaturo v Španiji in fašistovski teror v Italiji. Ker ljudstvo ni danes več tako neumno, da bi verovalo »božjim namestnikom« na zemlji in pokorno hlapčevalo svojim tlačiteljem, postavlja sedaj bog take namestnike na zemlji, ki s strojnimi puškami, bajoneti in bombami vzgajajo ljudstvo za nebeško kraljestvo. Zato blagoslovja danes nezmoljivi papež, predstavnik krščanske cerkve, zvezo fašistovskih krvnikov in vojaških diktatorjev.

Sovjetska Rusija je proglasila bojkot nad Švico.

Ker je bil morilec Vorovskega pred švicarskim sodiščem oproščen, kakor smo zadnjič poročali, je sovjetska vlada sklenila, da prekine vse odnose s Švico; nobenemu švicarskemu podjetju se ne bo dovolil prihod v Rusijo in vsak direktni ali indirektni politični in gospodarski kontakt med Rusijo in Švico je prekinjen.

Holandski komite Internacionalne Delavske pomoči je zbral doslej 4000 holandskih goldinarjev, s katero vsoto se je ustanovila v Berlinu posebna kuhinja holandskega komiteja, v kateri dobi dnevno hrano 500 delavk.

Ruski proletarijat je poslal nadaljnih 25.000 zlatih rubljev, angleški je odpasal doslej 400 funtov šterlingov.

Pomožna akcija je v polnem teku v Švici, Danski, Norveški, Švediji in Argentini.

Kot je razvidno iz tega, je pomožna akcija v teku že v večini dežela. Samo dežele, v katerih vlada beli teror, so ovirane pri tej pomožni akciji.

Nemški proletarijat ne bo obupal v svojem boju.

Delavci vseh dežel stojijo za njim in ga bodo z vsemi silami podpirali do končne zmage.

Mimogrede.

Pred kratkim je gospa soproga gospoda ravnatelja Skubica izgubila in zopet našla zlato ovratnico z biseri v vrednosti nekaj milijonov kron.

Ali niso mogoče ti biseri vaše krvave potne kaplje in solze vaših žen in otrok? Oglasite se!!

G. Fabjančič je postal zgodovinar ter zbira podatke za arhiv policijske direkcije v Ljubljani. Samo škoda je, da je izpustil podrobnosti o svojem potovanju čez mejo — kar bi bilo zelo zanimivo.

Bližajo se časi velikih mestnih županov! Gospodine arhivar Fabjančič, podvizajte se s svojimi denuncijacijami — mogoče — sam Bog in Pašić vedo — stolček je še prazen.

Traži se veliki župan. Predpogoji: legitimacija z brado, pelletna praksa v zaradi in pobijanju štrajkov ter najmanj dve uspešni denuncijaciji!!

Internacionalni pregled.

Nemčija brez vlade. — Komunistična in fašistovska stranka razpuščen. — Pred generalnim političnim štrajkom?

Ta teden je zopet prinesel v Nemčiji na polju notranje politike odločilne dogodke. Že pred petimi tedni na počitnice poslani parlament se je zopet sesel. Dosedanja Stresemannova vlada je morala odstopiti, ker je dobila nezaupnico večine parlamenta. Za nezaupnico so glasovali komunisti, socialisti in fašisti. Nova vlada še ni sestavljena, mogoče je, da pride do vojaške ali uradniške vlade. General v. Seeckt je odredil razpustitev komunistične stranke Nemčije in fašistovske, torej razpustitev dveh strank, ki se borita za zavzelje oblasti v Nemčiji in proti katerim je srednji meščanski in malomeščanski

blok brez moči, zlasti po odstopu njegovega predstavnika — Stresemannovega ministrskega kabineta. Komunisti so izjavili, da se poživljajo na to razpustitev, ker ta razpustitev prihaja od oblasti, ki se nahaja pred končnoveljavnim polomom. Izjavili so, da bo komunistična stranka obstojala dalje in povedla proletarijat do zmage. V dokaz temu so pričeli s pripravami za generalni politični štrajk v celi Nemčiji.

Situacija se je doslej že toliko razčistila, da je kak nov kabineti, ki bi laval med desnico in levico, nemogoč. Prišlo bo najbrže do vojaške vlade, proti kateri se bo pa uprl celokupni proletarijat pod vodstvom komunistične stranke, kar bo brezdvomno privedlo do odločilnega boja.

V zadnji številki »Delavskih Novic« se je podala kompanija teh -ičev na pol najpodlejšega denuncianstva in provokatorstva. Najprej sta Lovro in Fabjančič privedla v delavski pokret emisarja radikalcev Stefanovića in mu izročevala najodgovornejša mesla, nato sta ustvarila SSDZ, o kateri pa delavstvo ni hotelo ničesar slišati, ker je imela služili raznim zbankrotiranim voditeljem. S Stefanovičem vred sta zlelela iz pokreta, z »Delavskimi Novicami« sta pričela uvajati razkolništvo in ko sta spoznala, da ne uspeša, sta pričela sedaj provocirati in denuncirati na način, ki se da primerjati samo še počenjanju klerikalcev ob izbruhu svetovne vojne. »Delavske Novice« bi čisto lahko izhajale kot priloga policijskega lista. Daleč ste prijadrali, falirani študentje in suplentje!

»Volksslimme« — Gotteslimme.

»Volksslimme« pravi v svoji zadnji številki, da je Volkes Slimme — Gottes Slimme — ljudski glas — božji glas. »Volksslimme« se bo torej v bodoče imenovala »Gottes Slimme«, izdajal jo bo pa še vedno Erzen, von Gottes Gnaden Obermann der Marburger Patrioten. Der rote Teufel.

Ni zakona!

Iz Krmelja smo zvedeli:

Občinski odbor je predlagal, da plača podjetje jakil od vsake tone premoaga 20 kron občinske doklade; potem je predlagal odbor tudi, da plačajo doklade od oglja in drv vsi lisli verižniki, ki imajo to oglje in drva v rokah. Toda, čudovito! Prišel je z višjega mesta odgovor, da ni zakona, s katerim bi se prisililo podjetje plačevati to doklado.

Za kapitaliste ni zakona, za delavca in kmeta pa ima država spleten bič, s katerim opleta po njihovih ramenih po — zakonu o zaščiti države.

Dopisi.

ZAGORJE. — Bivšemu poslancu komunistične stranke, bivšemu uredniku »Rdečega prapora« in »Delavskih Novic«, bivšemu Vladislavu Fabjančiču sporočajo bivši zagorski bralci bivših »Delavskih Novic«, da so že bivšega marca postali bivši naročniki bivših »Delavskih Novic« Vprašamo le, odkod denar in kako to, da je v Zagorju radikalni tajnik kolporter »Delavskih Novic« — Ante (to ime si je našel močitelj od Šuntajsa, mogoče se še česa druga naleze) Kastelic Uskokovič? S tem smo izrekli zadnjo sebedol!

Bivši bralci »Del. Novic« v Zagorju.

ZAGORJE. Kljub vsem klevetam socialistov in naših slavnih žandarjev, gibanje v Zagorju ni zamrlo, ampak stopa krepko navzgor. Naj se baroni Trboveljske družbe ne vesele predolgo svojih profitov, kajti rudarji pridejo znova zahtevati pred nje svojih pravic in večjega kosa kruha. Profit, ki se jim je strašansko povečal vsled neprestanega povišanja cene premoga, narekuje njihovo početje in profit jih bo pripeljal do — bankrota. — Opuščeni rudarji ne dobe nikjer dela in dolžnost vseh rudarjev je, da podpro po najboljši moči svoje žrtve. Nekateri hočejo sicer odpotovali v inozemstvo, toda ne dobijo poštinih listov, češ, ostani tu, tako da so v resnici obsojeni na brezdelje in stradanje. Da pa ne dobijo poštinih listov je vzrok v tem, ker namerava državno pravdnistvo dati obložnico so drugom Hočevanju, Marnu, Klopčiču i. dr., ki so že nekaj tednov presedeli v litijških zaporih in ki bi jih menda radi kar za vedno sprejeli v »državno službo« za zamreženimi okni. To je justica, ki zapira lačne rudarje, ki obsoja Keroševiča in Alijagića na večala in ki oprošča morilce našega vrlega sodruga Voroškega in morilca Bolgara Daskalova. Oblasniki, ali ne pomislite nikdar na bodočo sodbo ljudstva?

Maribor. — K petteletni upora 97. pešpolka v Ukrajini. V »Jutru« priobčuje gosp. — ut članek o petteletni upora 97. pešpolka z očitnim namenom, da pokraže samega sebe kot dotičnega, ki bi lahko 97. pešpolk z vsem orožjem pripeljal na Koroško, da bi ne bilo ljudi med vojaki, ki so ubili disciplino, iz-

ročili orožje, denar in ves material Peljurovcem, da se jih le-ti kot berače prepeljali na Madžarsko.

Ker se kaže pisec članka v prelepi luči, pogledimo stvari malo natančneje v obraz. Kar se tiče 8. čete v pošlaji Balta, se je ta uprla na večer 1. novembra 1918., ko je zvedela, da se je v mestu Balta uprl 5. domobranski polk. Temu uporu so se pridružili še drugi in sicer radi tega, ker poveljnik ni dal nobenih navodil za povratek v domovino, kljub temu, da smo že imeli posebno izdajo časopisa »Rijevska misel« z vsebino »Revolucija v Avstriji in Nemčiji«. Vojaki, sihi dolgoletne vojne in avstrijskega imperijalizma, so se smatrali odvezanim vojaške dolžnosti in so se takoj hoteli raziti. Še le, ko so dobili iz Birzule poročilo od g. Pluta, da se bo polk kot jugoslovanski polk lahko vozil preko Rumunije v Jugoslavijo, se je moštvo po nagovarjanju s strani novih poveljnikov stavilo pod komando g. Pluta, rekviriralo vlak in se odpeljalo v Tiraspol.

Tam so čakali in čakali, ali o obljubljenem povratku v domovino ni bilo ne sluha ne duha. Moštvo je postalo še bolj nejevoljno, ko je slišalo, da je Primorje zasedeno od Italijanov. Nato je g. Plut pripeljal polk kot SHS polk »Nanos« v Odeso ter obljubil, da nas že čakajo parniki, ki nas bodo takoj po Črnem morju in Donavi prevozili v »domovino«.

A v Odesi smo doživeli razočaranje. Srbski konzul je izjavil, da ladje nimajo premoga. Francoski konzul pa je hotel, da bi šli »začasno« stražiti antantne magazine v Herson proti boljševikom. Videlo se je, da za prevoz vojakov v »domovino« niso imeli premoga, za prevoz v Herson proti boljševikom pa dovolj. Vojaki so tedaj uvideli, da jih hočejo izrabiti kot belo gardo proti rdeči armadi in se še dalje borili za carske »ordne«. Srbski konzul, videč razpoloženje, je rekel, če se polk ne pokorava antantnim poveljnikom, se ga smatra boljševiškim. No prav! Moštvo ni hotelo več služiti kapitalističnim interesom, je odklonilo povelje in aretiralo g. Pluta, ki je ponoči v sracji in spodnjih hlačah pobegnil iz zapore. Prič dovolj.

Polk bi se tedaj razšel, da ni bilo nekaj »defelistov in neznačajnežev«, ki so polk spravili v domače kraje. Prevoz so poskrbeli Peljurovci do madžarske meje pod pogojem, da oddamo orožje in tren, s čemer se je moštvo strinjalo po g. Plutu, bi se moralo bojevati skupno z Djenikinovci in Vraglovci za interese konfrevolucionarne ruske buržuazije.

TRBOVLJE. Preteklo je že več mesecev, vršile so se že večkratne intervencije, toda Trboveljska družba noče sprejeti opuščenih rudarjev nazaj na delo. Par mesecev v zaporu in še par mesecev lavanja za delom — to je usoda rudarja in to je krivica, ki vpije po maščevanju. Nekaj opuščenih je dobilo delo pri tukajšnjih slavinskih družbah, toda Trboveljska družba je iz velike dobrotljivosti dosegla, da so i tam opuščeni rudarji bili ponovno še enkrat opuščeni. Kam sedaj? Zima je tu, rodbine brez vsega. Nekateri so že odpotovali v inozemstvo, nekaj jih pa še namerava. Zgodilo se je tudi, da je pred štirinajstimi dnevi hotela Trboveljska družba vreči opuščene sodruga iz stanovanj. Prišel je poziv preko sodnije, da je treba v teku tega in tega časa zapustiti rudniška stanovanja. Vendar pa se je rok za izpraznitev na sodnji podaljšal do 1. februarja.

VRHNIKA. Tudi na Vrhniki smo se pričeli dramili in slopati v vrste razredno-zavednega proletarijata. Ne bodo nas varali več razni delavski laži-voditelji kot socijalisti, pa bodisi krščanski, narodni ali koruzni. Zanje je pri nas odklenkalo, zlasti odkar prodira med nas in zadobiva tal Neodvisna Delavska Stranka Jugoslavije. Oklenili smo se nje in z njo, združeni z delavci ostalih krajev in dežel ter s kmeti, se bomo borili za delavsko-kmečko vladno. Zato smo pa tudi v nedeljo položili temelj krajevni organizaciji N. D. S. J. in na sestanku, ki mu je prisostvovalo obilo sodrugov, izvolili odbor. Na delo, vrhniški proletarci, stopajte v Neodvisno Delavsko Stranko, da bo Vrhnika postala rdeča.

Mladinski vestnik.

Omladinci, naprej!

Delavska mladina Slovenije je od počelka svojega gibanja izpostavljena najhujšemu teroru in karkoli si je priobčila, je dosegla z vztrajnostjo, požrtvovalnostjo in bojem. Ali zadnje čase so si jugoslovanski oblastniki z veliko slastjo privoščili mladinsko gibanje. Baš na železni teden in na deveti internacionalni mladinski dan je teror dosegel svoj višek. Zaporji so se napolnili z mladinci iz Jesenic, Ljubljane, Zagorja, Trbovelj in Hrasnika, mladinske organizacije so se zapirale, njihovi prostori zapečalili, mladinski shodi so se prepo-vedovali in končno se je cela ta veriga nasilij končala s prepovedjo »Proletarske mladine«.

Ali ves ta naval ne more ustaviti mladinskega gibanja. Revolucionarna mladina Slovenije se hoče i nadalje boriti proti fašizmu, proti militarizmu, proti obuboževanju in za zrušitev kapitalizma.

Omladinci! Delajmo v naši NDSJ, okrepimo jo, borimo se v strokovnih organizacijah, širimo delavski tisk. Naprej!

»Vesna« še vedno ne sme delovati.

Med rudarsko slavno so oblasti za nedoločen čas ustavile delovanje mladinske organizacije »Vesne« in v centrali zaplenile knjige, zaslavo in ostali inventar. Pod to prelevo pokrajinska uprava ni dovolila ustanovitve podružnic v Trbovljah, Litiji in Zalogu. Do danes še ne vemo, kaj misli oblast z »Vesno«, ali jo hoče razpustiti ali pa obdržati v takem stanju kakor danes. Razpuščena ni, toda delovati ne sme. Čudovito! Naše organizacije se zatirajo, orjunaške tolpe pa lahko delajo nemoteno in pridigajo teror ter napadajo delavske domove. Živimo pač v režimu belega terorja.

Delaska mladina zahteva, da se »Vesni« dovoli delovanje in da se nasprotno razpusti Orjuno ter razoroži njene tolpe.

Kongres R. S. O.

Kongres Saveza Radničke Omladine (S. R. O.), ki bi se imel vršiti začetkom novembra, je bil odložen. Veliko je k temu pripomogla tudi razpušitev njenih organizacij na Hrvaškem. »Mladi Radnik« v Beogradu in »Omladinska Borba« v Zagrebu izhajata še naprej.

Obrtno - nadaljevalne šole v Ljubljani.

Akcija ljubljanske delavske mladine za otvoritev šol je imela uspeh. V kratkem se odpro obrtno - nadaljevalne šole v Ljubljani. Stroške za te šole nosijo obrtniki, ki morajo mesečno plačevati za vsakega vajenca po 28 Din 50 para. Vajenci se ne morejo srtinjati s tem, kajti denar, ki ga plačuje njihov mojster ali fabrikant zanje, je izlisen iz njih samih. Vajenci morajo garati po 8 do 14 ur dnevno in tako služiti svojim gospodarjem lepe novce, sami pa živeti v bedi. In če njihovi mojstri plačajo obrtno šole, plačujejo z denarjem, ki so jim ga nakupili mladi vajenci. Tako mora vajenec navsezadnje še sam vzdrževati obrtno - nadaljevalne šole, namesto da bi za to skrbela država. Toda današnja kapitalistična država se raje briga za nove lopove, ki jih je naročila za celo milijardo in dvesto milijonov kron in raje osrečuje svoje ljudstvo s 75 novimi generali, kakor pa da bi se brigala za ubogo vajenško paro, za katero ji je pač vseeno ali živi ali ne, ali se kaj nauči ali pa ostane nevedna kot noč.

Ljubljanski vajenci pa morajo pri otvoritvi šol nadaljevati svojo borbo in ne odnehati od svoje zahteve, namreč, da se pouk v šolah vrši po dnevi med delovnim časom in da šolske potrebe plačuje država, a ne vajenci sami.

Vajenci in vajenke! Strnite se in vztrajajte pri svojih zahtevah!

Za obnovitev odnošajev z Rusijo.

Jugoslovanska akademska mladina na Dunaju je na shodu dne 13. novembra t. l. po obširnem referatu in diskusiji o Jugoslaviji in Rusiji sprejela enoglasno sledečo resolucijo:

1. Vsled nerazumne politike jugoslovanske vlade so se prekinile vse dolgotrajne vezi, ki so obstojale med južnimi Slovani in Rusijo, četudi narekujejo te veze osnovni kulturni, ekonomski in politični interesi Jugoslavije.

2. Jugoslavija je edina država, ki še do danes ni poskusila vsposloviti normalne odnošaje z bratsko Rusijo, čeprav so to do sedaj storile vse evropske in izvenevropske kulturne države.

3. Jugoslovanska akademska mladina zahteva v interesu splošnega napredka jugoslovanskega naroda, da se brez odlašanja in takoj

a) vpostavi ekonomski in trgovski odnošaji med Jugoslavijo in Rusijo;

b) pravno prizna Rusijo in sovjetsko vlado, edino zaščitnico slabih in malih narodov.

4. Jugoslovanska akademska mladina energično protestira in obsoja favoriziranje carističnih predstavnikov, delegatov, čet, poslancev in agentov ter smatra, da kompromitira jugoslovanska vlada svojo avtoriteto in ugled pred jugoslovanskim narodom, pred legitimno vlado ruskega naroda in pred celim naprednim človeštvom, ko s svojo protekcijo ščiti politične avanturiste in brodolomce, ki jih je Rusija in cel svet zavrgel. Jugoslovanska akademska mladina zahteva od jugoslovanske vlade, da jih takoj izžene iz področja kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev.

GIBANJE OBRATNIH SVETOV.

»Nobena delavska stranka se ne more smatrati kot resno in solidno organizirana revolucionarna stranka mas, ako nima močnih revolucionarnih celic v obratih, tovarnah, rudokopih, pri železnicaht itd. Gibanje se ne more nazivati v sedanjih razmerah dobro organizirano gibanje proletarskih mas, ako se ne posreči delavskemu razredu in njegovim organizacijam ustvariti obratnih svetov kot hrbljenice gibanja. Predvsem je boj proti ofenzivi kapitala in za kontrolo produkcije brezpomemben, če ne razpolaga revolucionarna levica s fiksnimi oporišči v vseh obratih in če si ni ustvarilo delavstvo lastnih proletarskih bojnih organov v posameznih obratih (odborov obratnih svetov, obratnih svetov).«

K. J.

Naročnikom!

Naročnikom, ki so dolžni že dalj časa, smo priložili v tej številki položnice, na katerih je njih dolg natančno napisan.

Naročniki, ki dolgujejo še naročnino za mesec november, imajo rdeč znak na naslovu.

Izjava.

Priobčujemo sledečo izjavo:

»Podpisano društvo »Vesna« častno izjavlja v imenu vseh tistih omladincev, kateri so eventualno priobčili članek v št. 30 »Glasu Svobode«: Ugotovili se mora, da ni g. gerent Fortič definitivno črtal oziroma prepovedal T. Seliškarijevo knjigo »Trbovlje« deklamirali na umetniškem večeru, pač pa se more ugovoriti v svrhu pravilnosti, da je naš član pri predložitvi deklamacijskih knjig nehoti pozabil predložiti g. gerentu zgoraj omenjeno knjigo. Omenjeni dopis v št. 30. številki torej v tem ni bil točen.

Z odličnim spoštovanjem

Prolet. izobr. društvo »Vesna«, Hrastnik, dne 12. novembra 1923.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Članek »Buržuazna justica« nismo priobčili, ker se je že prej nahajala slična stvar v tiskarni. Naj nam oprostite oni dopisniki, ki izražajo ogorčenje nad Fabjančičevimi »Novicami«, pa da nismo priobčili tozadevnih dopisov. Ni prostora za to, da bi izgubljali več besedi glede teh brodolomcev. — Seznam darov za bolgarske žrtve izide v prihodnji številki.

Popravek.

V 31. številki »Glasu Svobode« je v članku »Se o nacionalnem vprašanju« skazen v zadnjem odstavku smisel. Tam stoji, da se morajo delavci in kmetje boriti »za federacijo delavsko-kmečkih vlad na ozemlju vsakega naroda Jugoslavije. Treba pa bi bilo reči takole: »Delavci in kmetje se morajo boriti za vpostavljenje delavsko-kmečkih vlad na ozemlju vsakega naroda Jugoslavije in za poznejšo svobodno federacijo delavsko kmečkih vlad Jugoslavije in balkansko-podonavskih dežel.« Toliko popravljamo. Redakcija.

Lastnik in izdajatelj Konzorcij.
Odgovorni urednik Anton Sušteršič.
Tisk tiskarne »Merkur« v Ljubljani.